

Zanim powstaną

Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia
Plan Działań Wspierających
czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny
– materiały pomocnicze dla nauczycieli

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli

W listopadzie 2010 r. podpisane zostały nowe regulacje prawne, a mianowicie:

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2010 nr 228 poz. 1487)*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. 2010 nr 228 poz. 1488)*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowywania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. 2010 nr 228 poz. 1489)*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. 2010 nr 228 poz. 1490)*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. 2010 nr 228 poz. 1491)*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej (Dz. U. 2010 nr 228 poz. 1492)*

Wymienione powyżej Rozporządzenia zobowiązują do stopniowego wprowadzania, począwszy od 1 września 2011 r., w przedszkolach, szkołach i placówkach **nowego modelu udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom, ich rodzicom i nauczycielom.**

Istotą tego modelu jest indywidualne spojrzenie na każdego ucznia, odkrycie jego zdolności i zainteresowań a także lepsze rozpoznanie jego trudności i problemów, którym nie jest w stanie podołać oraz, co jest szczególnie znaczące, udzielenie w środowisku jego nauczania i wychowania wsparcia, stosownie do jego potrzeb i możliwości.

Obecna sytuacja prawna, dotycząca modelu pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, nakłada na dyrektorów przedszkoli, szkół i placówek oraz na ich nauczycieli nowe zadania.

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

W ich zakres m.in. wchodzi dokonywanie wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia (co dotyczy dzieci i młodzieży zakwalifikowanych do kształcenia specjalnego) oraz rozpoznawania indywidualnych potrzeb ucznia (w tym posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, zakwalifikowanego do indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego lub do indywidualnego nauczania).

Wychodząc naprzeciw potrzebom nauczycieli Poradnia nasza opracowała różne materiały pomocnicze, mogące okazać się przydatne przy analizach identyfikujących specjalne potrzeby edukacyjne dzieci i młodzieży oraz przy opracowywaniu takich dokumentów, jak: **Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających** czy **Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny**.

- I. Określenie indywidualnych potrzeb dzieci i młodzieży wymaga rozpoznania ich możliwości psychofizycznych (w tym np. indywidualnych uzdolnień albo trudności edukacyjnych).

Wyniki rozpoznania pozwalają na sformułowanie dla ucznia **Planu Działań Wspierających**.

Owo rozpoznanie może się dokonywać w trzech obszarach, tj.

- **warunki uczenia się,**
- **przebieg uczenia się,**
- **wyniki procesu uczenia się.**

Obrazuje to poniższe zestawienie.

Obszary rozpoznawania indywidualnych potrzeb ucznia

1. Warunki uczenia się – czynniki wpływające na proces uczenia się

Wewnętrzne (emocjonalno-motywacyjne, poznawcze)		Zewnętrzne (środowiskowe)	
motywacja do uczenia się		rodzinne	
kontrola emocjonalna, radzenie sobie w sytuacjach trudnych			
zainteresowania			
spostrzeganie			

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

uwaga			
pamięć		rówieśnicze	
myślenie			
mowa/komunikacja			
czytanie			
pisanie		szkolne	
liczenie			
wiadomości i umiejętności szkolne			

2. Przebieg uczenia się – proces nabywania wiadomości i umiejętności szkolnych

Dynamika działań ucznia, w jaki sposób je prowadzi, jak realizuje swoje zadania, jakie decyzje podejmuje w związku z uczestniczeniem w procesie edukacyjnym w kontekście:	
zaangażowania procesów emocjonalno-motywacyjnych	
zaangażowania procesów poznawczych	
charakter funkcjonowania ucznia w środowisku rodzinnym, rówieśniczym, szkolnym	

3. Wyniki procesu uczenia się – osiągnięcia edukacyjne

techniki szkolne (czytanie, pisanie, liczenie)	
wiadomości i umiejętności	
pożądane cechy osobowe i zachowania społeczne, zainteresowania, aspiracje, wartości, postawy	

*w przygotowaniu w/w części opracowania oraz niniejszego zestawienia wykorzystano **Obszary rozpoznawania indywidualnych potrzeb ucznia**, opisywane w Materiałach Szkoleniowych MEN cz. II – „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, Warszawa 2010 r.

Uwzględniając w/w obszary rozpoznania pedagogzy i psychologzy naszej Poradni opracowali **Arkusz pomocniczy do rozpoznawania indywidualnych potrzeb ucznia**, który może okazać się pomocny w postępowaniu diagnostycznym nauczycieli.

Arkusz zawiera przykładowe wskaźniki pożądanego i niepożądanego funkcjonowania ucznia w odniesieniu do poszczególnych czynników konkretnych obszarów.

Prezentujemy go poniżej.

ARKUSZ POMOCNICZY DO ROZPOZNAWANIA INDYWIDUALNYCH POTRZEB UCZNIA

IMIĘ I NAZWISKO UCZNIA.....

SZKOŁA.....

KLASA.....

DATA OPRACOWANIA ARKUSZA.....

OBSZARY				
1.	WARUNKI UCZENIA SIĘ – CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA PROCES UCZENIA SIĘ			
	Czynniki wewnętrzne			
	RODZAJ CZYNNIKA	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI POŻĄDANEGO FUNKCJONOWANIA UCZNIA W ZAKRESIE JAK NIŻEJ*	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI NIEPOŻĄDANEGO FUNKCJONOWANIA UCZNIA W ZAKRESIE JAK NIŻEJ*	ROZPOZNANA INDYWIDUALNA POTRZEBA UCZNIA (na podstawie analizy ustalonych wskaźników pożądanego i/lub niepożądanego funkcjonowania ucznia)*
	1	2	3	4
	Motywacja do nauki	- uważa na lekcji - aktywny na zajęciach (zgłasza się, robi notatki) - słucha z zainteresowaniem nauczyciela i kolegów zabierających głos) - jest zawsze przygotowany do lekcji - potrafi prosić o pomoc - ma odrobione prace domowe - ma zawsze potrzebne pomoce do lekcji - zgłasza się do wykonywania zadań dodatkowych - dzieli się wiedzą z innymi	- nie uważa na lekcji - jest bierny na lekcji, nie zgłasza się, nie robi notatek, - nie słucha nauczyciela, nie słucha odpowiedzi kolegów, zajmuje się czymś innym - nie przygotowuje się do lekcji - nie prosi o pomoc, gdy czegoś nie wie - nie odrabia prac domowych, - nie przynosi przyborów szkolnych, zeszytów, książek - nie zgłasza się do wykonywania prac dodatkowych	

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

		- jest wytrwały w pracy - chętnie podejmuje się zleczanych zadań - dobrze współpracuje na zajęciach - chce i lubi się uczyć	- zapytany najczęściej milczy - jest niecierpliwy, szybko się wycofuje, gdy czegoś nie potrafi zrobić - nie podejmuje zleczonych zadań - nie współpracuje z innymi - nie chce i nie lubi się uczyć		
	Kontrola emocjonalna radzenia sobie w sytuacjach trudnych	- kontroluje swoje zachowania w sytuacjach trudnych - dobrze funkcjonuje w warunkach stresu - nie wycofuje się z trudnych zadań - potrafi konstruktywnie rozwiązywać konflikty - nie obraża się na innych, nie płacze w sytuacjach trudnych - spokojnie reaguje na opinie o sobie i zaistniałe sytuacje trudne - podejmuje działania pozwalające na rozwiązanie sytuacji problemowej - nie wycofuje się, nie zniechęca - nie poddaje się w obliczu niepowodzenia - zna i stosuje sposoby redukcji nadmiernego napięcia emocjonalnego	- nie kontroluje swoich zachowań w sytuacjach trudnych - źle funkcjonuje w warunkach stresu - rezygnuje, wycofuje się z trudnych zadań - nie potrafi konstruktywnie rozwiązywać konfliktów - obraża się na innych, jest płaczliwy - nie potrafi spokojnie reagować na opinie o sobie i zaistniałe sytuacje trudne - nie podejmuje działań pozwalających na rozwiązanie sytuacji problemowej - wycofuje się, łatwo się zniechęca - poddaje się w obliczu niepowodzenia - nie zna i nie stosuje sposobów pozwalających na redukcję nadmiernego napięcia emocjonalnego		
	Zainteresowania	- posiada zainteresowania akceptowane społecznie - inicjuje dzielenie się swoimi	- nie posiada zainteresowań - posiada zainteresowania nieakceptowane społecznie		

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

		- zainteresowaniami - zgodnie z potrzebami prezentuje na forum klasy i/lub szkoły swoje zainteresowania - poświęca wolny czas na poszerzanie zainteresowań i pasji	- nie dzieli się swoimi zainteresowaniami - nie poświęca wolnego czasu na rozwijanie zainteresowań		
	Spostrzeganie	- jest spostrzegawczy - wychwytuje informacje ważne z punktu widzenia omawianego tematu - szybko odnajduje informacje w materiale wzrokowym	- wolno kojarzy różne bodźce wzrokowe czy/i słuchowe, - by coś zauważyć musi długo się przyglądać czy nasłuchiwać		
	Uwaga	- jest skupiony w trakcie zajęć, potrafi długo utrzymywać uwagę na danym zadaniu - jest wytrwały w pracy - potrafi pracować przy różnych dystraktorach (szum, hałas itp.) - łatwo przywołać jego uwagę - ma podzielną uwagę - pamięta kierowane do niego polecenia	- szybko się rozprasza, - szybko się nuży - brak mu wytrwałości w pracy - jest niecierpliwy w czasie pracy - szum, hałas szybko go rozpraszają - nie reaguje na przywoływanie uwagi - trudno jest mu skupić się na zadaniach - nie ma podzielnej uwagi - szybko zapomina polecenia		
	Pamięć	- ma dobrą pamięć słuchową - ma dobrą pamięć wzrokową - łatwo zapamiętuje różne treści, w tym obszerne - potrafi przywołać treści omawiane wcześniej - posiada bogaty zasób wiadomości - długo pamięta przyswojone treści	- szybko zapomina to, czego się nauczył - żeby coś zapamiętać musi długo pracować - z dużym trudem zapamiętuje różne treści, - nie zapamiętuje obszernych treści - trudno mu odpamiętać informacje, które wcześniej przyswoił		

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

		- słabo zapamiętuje materiał słuchowy - słabo zapamiętuje materiał wzrokowy		
Myślenie	- szybko wychwytuje związki między pojęciami - szybko kojarzy fakty, informacje - potrafi uogólniać różne treści - wyciąga trafne wnioski - dokonuje trafnych skojarzeń - szybko łączy fakty - generuje ciekawe, niekonwencjonalne pomysły na rozwiązywanie różnych problemów - potrafi zaprezentować własny punkt widzenia - dokonuje trafnych analiz różnych treści	- nie wychwytuje zależności między pojęciami - wolno kojarzy fakty - nie potrafi uogólniać różnych treści - ma kłopoty z wyciąganiem trafnych wniosków - nie dokonuje trafnych skojarzeń - brakuje mu pomysłów na rozwiązywanie różnych problemów - nie potrafi zaprezentować własnego punktu widzenia - nie potrafi dokonywać trafnych analiz różnych treści		
Mowa/komunikowanie się	- mówi poprawnie pod względem artykulacyjnym, gramatycznym i stylistycznym - poprawnie formułuje zdania, wypowiedzi - jego wypowiedzi są płynne i rozbudowane - chętnie zabiera głos - łatwo werbalizuje własne myśli	- mówi niepoprawnie pod względem artykulacyjnym, gramatycznym i stylistycznym - nieprawidłowo formułuje zdania - w jego wypowiedziach brak jest płynności, są mało rozbudowane, lakoniczne, ogólnikowe - niechętnie zabiera głos - ma trudności z werbalizowaniem myśli, formułowaniem wypowiedzi		
Czytanie	- czyta na poziomie wymagań klasy, w której się uczy,	- czyta poniżej wymagań programowych klasy,		

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

	- czyta płynnie, z intonacją - rozumie czytane treści - czyta chętnie	- w której się uczy, czyta bez płynności, ma trudności z właściwą intonacją - nie rozumie czytanych treści - czyta niechętnie		
Pisanie	- pisze na poziomie wymagań klasy, w której się uczy, - pisze poprawnie pod względem ortograficznym, gramatycznym i stylistycznym - dobre tempo pisania - pisze starannie, czytelnie	- jakość pisania nie spełnia wymagań klasy, w której się uczy, pisze niepoprawnie pod względem ortograficznym, gramatycznym i stylistycznym - wolne tempo pisania - pisze niestarannie, nieczytelnie		
Liczenie	- zna tabliczkę mnożenia, liczy sprawnie w pamięci, liczy adekwatnie do poziomu stawianych wymagań - wykorzystuje umiejętności liczenia w praktyce	- nie zna tabliczki mnożenia, słabo liczy w pamięci, umiejętność liczenia nie odpowiada poziomowi stawianych wymagań - nie potrafi wykorzystać umiejętności liczenia w praktyce		
Wiadomości i umiejętności szkolne	- opanował na poziomie bardzo dobrym wiadomości i umiejętności szkolne, (zgodnie z podstawą programową)	- nie opanował i/lub słabo opanował wiadomości i umiejętności szkolne odnoszące się do podstawy programowej		

Czynniki zewnętrzne				
RODZAJ ŚRODOWISKA	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI POŻĄDANYCH CECH ŚRODOWISKA UCZNIA	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI NIEPOŻĄDANYCH CECH ŚRODOWISKA UCZNIA	ROZPOZNANA INDYWIDUALNA POTRZEBA UCZNIA (na podstawie analizy ustalonych pożądanych i niepożądanych wskaźników)	USTALONE DLA UCZNIA CELE TERAPEUTYCZNE/CELE ODDZIAŁYWAŃ DYDAKTYCZNYCH/CELE DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH WYNIKAJĄCE Z DOKONANEJ ANALIZY/ ROZPOZNANIA
1	2	3	4	5
Środowisko rodzinne	- rodzice są zainteresowani edukacją dziecka - rodzice współpracują z nauczycielami w sprawach związanych z nauką dziecka - rodzice zapewniają dziecku odpowiednie warunki do nauki domowej - rodzice dobrze motywują dziecko do nauki - w sytuacjach trudności dziecka w nauce rodzice wspierają je w ich pokonywaniu - rodzice są na bieżąco zorientowani w sytuacji szkolnej dziecka	- słabe i/lub brak zainteresowania rodziców edukacją szkolną dziecka - brak współpracy rodziców z nauczycielami w sprawach związanych z nauką dziecka - rodzice nie zapewniają dziecku właściwych warunków do nauki domowej - rodzice nie motywują dziecka do nauki - nauka dla rodziców nie jest wartością - motywowanie dziecka do nauki przez rodziców jest niewłaściwe - brak wsparcia rodziców w pokonywaniu przez dziecko trudności w nauce - rodzice nie są zorientowani w sytuacji szkolnej dziecka		
Środowisko rówieśnicze	- uczeń utrzymuje kontakty rówieśnicze z osobami dającymi pozytywne wzorce, - jest pozytywnym wzorcem	- nie utrzymuje pozytywnych kontaktów z rówieśnikami, - utrzymuje kontakty rówieśnicze z osobami		

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

		- zachowań dla innych, uczeń łatwo nawiązuje pozytywne kontakty z rówieśnikami - szanuje rówieśników - w sytuacji potrzeby potrafi nieść pomoc innym - jest akceptowane przez rówieśników - potrafi współpracować z innymi - nie ulega presji otoczenia, ma swoje zdanie	- dającymi negatywne wzorce, nie stanowi pozytywnego wzorca zachowań dla innych lub daje negatywne wzorce innym - nie okazuje szacunku rówieśnikom - nie udziela pomocy innym - nie jest akceptowany przez rówieśników - nie potrafi współpracować z innymi - łatwo ulega presji otoczenia, nie ma swojego zdania		
	Środowisko szkolne	- potrafi nawiązywać pozytywne relacje z rówieśnikami, młodszymi kolegami, osobami dorosłymi - przestrzega normy i zasady obowiązujące w szkole - odnosi się z szacunkiem do innych osób - realizuje swoje pasje i zainteresowania	- nie potrafi nawiązywać pozytywnych relacji z rówieśnikami, młodszymi kolegami, osobami dorosłymi - nie przestrzega i/lub łamie normy i zasady obowiązujące w szkole - nie szanuje rówieśników, odnosi się do nich niewłaściwie - nie ma pasji i zainteresowań		
2.	PRZEBIEG UCZENIA SIĘ – PROCES NABYWANIA WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI SZKOLNYCH. DYNAMIKA DZIAŁAŃ UCZNIA, W JAKI SPOSÓB JE PROWADZI, JAK REALIZUJE SWOJE ZADANIA, JAKIE DECYZJE PODEJMUJE, W ZWIĄZKU Z UCZESTNICZENIEM W PROCESIE EDUKACJI				
	RODZAJ CZYNNIKA	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI POŻĄDANEGO FUNKCJONOWANIA W ZAKRESIE, JAK NIŻEJ	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI NIEPOŻĄDANEGO FUNKCJONOWANIA UCZNIA W ZAKRESIE, JAK NIŻEJ	ROZPOZNANA INDYWIDUALNA POTRZEBA UCZNIA (na podstawie analizy ustalonych pożądanych i niepożądanych wskaźników)	USTALONE DLA UCZNIA CELE TERAPEUTYCZNE/ CELE ODDZIAŁYWAŃ DYDAKTYCZNYCH, WYNIKAJĄCE Z DOKONANEJ ANALIZY/ROZPOZNANIA
	1	2	3	4	5

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

	Zaangażowanie procesów emocjonalno – motywacyjnych	- kontroluje emocje, w tym w sytuacjach stresowych - jest dobrze zmotywowany do podejmowanych działań - dobrze radzi sobie w sytuacjach zadaniowych, mobilizuje się do pracy - z zaangażowaniem przystępuje do zadań - zadania trudne mobilizują go do intensywnej pracy - zlecane zadania są dla niego wyzwaniem - prezentuje ciekawość poznawczą - podejmuje dodatkowe zadania , poszukuje dodatkowych informacji - zależy mu na uzyskiwaniu najlepszych efektów swojej pracy - emocjonalnie adekwatnie reaguje do sytuacji	- nie potrafi kontrolować własnych emocji - prezentuje słabą motywację do podejmowania działań - słabo radzi sobie w sytuacjach zadaniowych, ma kłopoty z mobilizowaniem się do pracy - nie angażuje się w wykonywanie zlecanych zadań - zadania o dużym stopniu trudności nie mobilizują go do pracy - zlecane zadania nie są dla niego wyzwaniem - nie charakteryzuje go ciekawość poznawcza - nie podejmuje dodatkowych zadań, nie poszukuje dodatkowych informacji - nie zależy mu na uzyskaniu jak najlepszych rezultatów swojej pracy - nieadekwatnie emocjonalnie reaguje na zaistniałe sytuacje		
	Zaangażowanie procesów poznawczych	- jest bardzo spostrzegawczy - prezentuje optymalną koncentrację uwagi, ma podzielną uwagę - łatwo zapamiętuje - dobrze zapamiętuje materiał słuchowy i wzrokowy - kojarzy fakty , informacje - dokonuje trafnych skojarzeń	- jest mało spostrzegawczy - wykazuje skłonność do dekoncentracji i kłopoty z podzielnością uwagi - ma kłopoty z zapamiętywaniem - ma trudności z zapamiętywaniem materiału słuchowego i wzrokowego		

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

		- wychwytuje związki między pojęciami, między danymi - wyciąga trafne wnioski - potrafi uogólniać - łatwo wychwytuje ważne informacje, z punktu widzenia omawianego tematu - potrafi podejmować dłuższy wysiłek umysłowy - z zainteresowaniem i zaangażowaniem uczestniczy w lekcji	- słabo kojarzy fakty, informacje - ma trudności z dokonywaniem trafnych skojarzeń - nie wychwytuje związków między pojęciami, między danymi - ma kłopoty z trafnym wnioskowaniem - nie potrafi uogólniać - z trudnością wychwytuje ważne informacje, z punktu widzenia omawianego tematu - ma kłopoty z dłuższym wysiłkiem umysłowym - z małym i niewystarczającym zainteresowaniem i zaangażowaniem uczestniczy w lekcji		
	Charakter funkcjonowania ucznia w środowisku rodzinnym, rówieśniczym, szkolnym	- potrafi nawiązywać i podtrzymywać pozytywne relacje interpersonalne - potrafi współpracować w grupie - przestrzega obowiązujące normy i zasady - jest lubiany przez rówieśników i nauczycieli - systematycznie uczęszcza do szkoły - inicjuje różne zadania na rzecz szkoły, klasy - jest aktywny, czynny, chętnie pomaga innym	- ma trudności z nawiązywaniem i podtrzymywaniem pozytywnych relacji interpersonalnych - słabo współpracuje w grupie - rzadko przestrzega obowiązujących norm i zasad - nie zawsze wzbudza sympatię wśród rówieśników i nauczycieli - opuszcza zajęcia szkolne - rzadko (lub wcale) jest		

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

			inicjatorem różnych zadań na rzecz szkoły, klasy - jest bierny, mało uczynny, niechętnie niesie pomoc innym		
3. WYNIKI PROCESU UCZENIA SIĘ – OSIĄGNIĘCIA EDUKACYJNE					
<i>RODZAJ CZYNNIKA</i>		<i>PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI POŻĄDANYCH WYNIKÓW PROCESU UCZENIA SIĘ</i>	<i>PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI NIEPOŻĄDANYCH WYNIKÓW PROCESU UCZENIA SIĘ</i>	<i>ROZPOZNANA INDYWIDUALNA POTRZEBA UCZNIA (na podstawie analizy ustalonych pożądanych i niepożądanych wskaźników)</i>	<i>USTALONE DLA UCZNIA CELE TERAPEUTYCZNE/ CELE ODDZIAŁYWAŃ DYDAKTYCZNYCH, WYNIKAJĄCE Z DOKONANEJ ANALIZY/ROZPOZNANIA</i>
		1	2	3	4
Techniki szkolne	Czytanie	- umiejętność czytania odpowiada wymaganiom programowym klasy, do której uczęszcza (czyta całościowo, płynnie, w dobrym tempie, bezbłędnie, z właściwą intonacją, rozumie czytane treści itp.)	- umiejętność czytania nie odpowiada wymaganiom programowym klasy, do której uczęszcza (nie czyta całościowo, czyta mało płynnie, w słabym tempie, popełnia błędy w czytaniu, czyta z niewłaściwą intonacją, słabo rozumie czytane treści itp.)		
	Pisanie	- umiejętność pisania odpowiada wymaganiom programowym klasy, do której uczęszcza (pisze sprawnie, czytelnie, bezbłędnie, poprawnie pod względem gramatycznym i stylistycznym)	- umiejętność pisania nie odpowiada wymaganiom programowym klasy, do której uczęszcza (pisze mało sprawnie, mało czytelnie, z błędami, niepoprawnie pod względem gramatycznym i stylistycznym)		
Techniki szkolne	Liczenie	- umiejętność liczenia odpowiada wymaganiom programowym klasy, do której uczęszcza (zna tabliczkę	- umiejętność liczenia nie odpowiada wymaganiom programowym klasy, do której uczęszcza (ma kłopoty		

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

		mnożenia, sprawnie liczy w pamięci, rozumie zależności matematyczne)	z tabliczkę mnożenia, mało sprawnie liczy w pamięci, słabo rozumie zależności matematyczne)		
Wiadomości i umiejętności szkolne		- poziom wiadomości i umiejętności szkolnych odpowiada wymaganiom programowym klasy, do której uczęszcza, potrafi wykorzystać opanowane treści w każdej sytuacji lub w sytuacjach typowych	- poziom wiadomości i umiejętności szkolnych nie odpowiada wymaganiom programowym klasy, do której uczęszcza		
Pożądane cechy osobowe i zachowania społeczne (zainteresowania, aspiracje, wartości, postawy)		- akceptuje i stosuje przyjęte zasady i normy - zależy mu na osiąganiu efektów własnej pracy - potrafi wyznaczać sobie cele i dąży do ich zrealizowania i osiąga je - angażuje się w życie klasy, szkoły - podejmuje się różnych, dodatkowych zadań - chętnie uczestniczy w proponowanych zajęciach pozalekcyjnych - ma sprecyzowane zainteresowania służące jego rozwojowi - prezentuje prospołeczne postawy - uczenie się jest dla niego wartością - potrafi działać w sytuacji presji czasu - jest wytrwały w pracy	- nie akceptuje i nie stosuje przyjętych zasad i norm - mało zależy mu na osiąganiu efektów własnej pracy - nie potrafi wyznaczać sobie celów i dążyć do ich zrealizowania i rzadko je osiąga - jest mało zaangażowany w życie klasy, szkoły - rzadko podejmuje się różnych, dodatkowych zadań - niechętnie uczestniczy w proponowanych zajęciach pozalekcyjnych - nie ma zainteresowań lub te które ma szkodzą jego rozwojowi - rzadko prezentuje postawy prospołeczne - uczenie się nie jest dla niego wartością - źle działa pod presją czasu		

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

		- jest zorganizowany w pracy - właściwie planuje czas wolny i czas przeznaczany na naukę	- jest mało wytrwały w pracy - jest słabo zorganizowany w pracy - ma trudności z właściwym zaplanowaniem czasu wolnego i czasu przeznaczonego na naukę, - na naukę poświęca mało czasu lub w ogóle się nie uczy		
--	--	---	--	--	--

*odpowiednie podkreślić bądź uzupełnić o dodatkowe informacje

* odpowiednie podkreślić bądź uzupełnić o dodatkowe informacje

*proszę wpisać odpowiednio

*proszę wpisać odpowiednio

*Przy opracowywaniu w/w Arkusza wykorzystano **Obszary rozpoznawania indywidualnych potrzeb ucznia**, opisywane w Materiałach Szkoleniowych MEN cz. II – „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, Warszawa 2010 r.

Zaprezentowany **Arkusze pomocniczy** można wykorzystać indywidualnie dla każdego ucznia, podkreślając w egzemplarzu dla niego przeznaczonym ujęte w nim wskaźniki i/lub dopisując do nich dodatkowe cechy funkcjonowania, charakteryzujące dziecko. Można również, w oparciu o **Arkusze pomocniczy**, wybierając spośród listy wskaźników w nim zawartych, wypełnić nowy arkusz (wzór poniżej), wpisując odpowiednio te, które dotyczą konkretnego ucznia.

ARKUSZ POMOCNICZY DO ROZPOZNAWANIA INDYWIDUALNYCH POTRZEB UCZNIA

IMIĘ I NAZWISKO UCZNIA.....

SZKOŁA.....

KLASA.....

DATA OPRACOWANIA ARKUSZA.....

OBSZARY					
1.	WARUNKI UCZENIA SIĘ – CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA PROCES UCZENIA SIĘ				
	Czynniki wewnętrzne				
	RODZAJ CZYNNIKA	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI POŻĄDANEGO FUNKCJONOWANIA UCZNIA W ZAKRESIE JAK NIŻEJ	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI NIEPOŻĄDANEGO FUNKCJONOWANIA UCZNIA W ZAKRESIE JAK NIŻEJ	ROZPOZNANA INDYWIDUALNA POTRZEBA UCZNIA (na podstawie analizy ustalonych wskaźników pożądanego i/lub niepożądanego funkcjonowania ucznia)	USTALONE DLA UCZNIA CELE TERAPEUTYCZNE/ CELE ODDZIAŁYWAŃ DYDAKTYCZNYCH, WYNIKAJĄCE Z DOKONANEJ ANALIZY /ROZPOZNANIA
	1	2	3	4	5
	Motywacja do nauki				
Kontrola emocjonalna radzenia sobie w sytuacjach trudnych					

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

	Zainteresowania				
	Spostrzeganie				
	Uwaga				
	Pamięć				
	Myślenie				

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny –
materiały pomocnicze dla nauczycieli •

Mowa/komunikowanie się				
Czytanie				
Pisanie				
Liczenie				

Wiadomości i umiejętności szkolne				
Czynniki zewnętrzne				
RODZAJ ŚRODOWISKA	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI POŻĄDANYCH CECH ŚRODOWISKA UCZNIA	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI NIEPOŻĄDANYCH CECH ŚRODOWISKA UCZNIA	ROZPOZNANA INDYWIDUALNA POTRZEBA UCZNIA (na podstawie analizy ustalonych pożądanych i niepożądanych wskaźników)	USTALONE DLA UCZNIA CELE TERAPEUTYCZNE/ CELE ODDZIAŁYWAŃ DYDAKTYCZNYCH/CELE DZIAŁAŃ WSPIERAJACYCH WYNIKAJĄCE Z DOKONANEJ ANALIZY/ ROZPOZNANIA
1	2	3	4	5
Środowisko rodzinne				
Środowisko rówieśnicze				

	Środowisko szkolne				
2.	PRZEBIEG UCZENIA SIĘ – PROCES NABYWANIA WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI SZKOLNYCH. DYNAMIKA DZIAŁAŃ UCZNIA, W JAKI SPOSÓB JE PROWADZI, JAK REALIZUJE SVOJE ZADANIA, JAKIE DECYZJE PODEJMUJE, W ZWIĄZKU Z UCZESTNICZENIEM W PROCESIE EDUKACJI				
	RODZAJ CZYNNIKA	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI POŻĄDANEGO FUNKCJONOWANIA W ZAKRESIE, JAK NIŻEJ	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI NIEPOŻĄDANEGO FUNKCJONOWANIA UCZNIA W ZAKRESIE, JAK NIŻEJ	ROZPOZNANA INDYWIDUALNA POTRZEBA UCZNIA (na podstawie analizy ustalonych pożądanych i niepożądanych wskaźników)	USTALONE DLA UCZNIA CELE TERAPEUTYCZNE/ CELE ODDZIAŁYWAŃ DYDAKTYCZNYCH, WYNIKAJĄCE Z DOKONANEJ ANALIZY/ROZPOZNANIA
	1	2	3	4	5
	Zaangażowanie procesów emocjonalno- -motywacyjnych				

1		2	3	4	5
Zaangażowanie procesów poznawczych					
Charakter funkcjonowania ucznia w środowisku rodzinnym, rówieśniczym, szkolnym					
3. WYNIKI PROCESU UCZENIA SIĘ – OSIĄGNIĘCIA EDUKACYJNE					
RODZAJ CZYNNIKA		PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI POŻĄDANYCH WYNIKÓW PROCESU UCZENIA SIĘ	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI NIEPOŻĄDANYCH WYNIKÓW PROCESU UCZENIA SIĘ	ROZPOZNANA INDYWIDUALNA POTRZEBA UCZNIA (na podstawie analizy ustalonych pożądanых i niepożądanых wskaźników)	USTALONE DLA UCZNIA CELE TERAPEUTYCZNE/ CELE ODDZIAŁYWAŃ DYDAKTYCZNYCH, WYNIKAJĄCE Z DOKONANEJ ANALIZY/ROZPOZNANIA
		1	2	3	4
Techniki szkolne	Czytanie				

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

		Pisanie				
	Techniki szkolne	Liczenie				
	Wiadomości i umiejętności szkolne					

Pożądane cechy osobowe i zachowania społeczne (zainteresowania, aspiracje, wartości, postawy)				
---	--	--	--	--

*Przy opracowaniu wzoru w/w Arkusza wykorzystano **Obszary rozpoznawania indywidualnych potrzeb ucznia**, opisywane w Materiałach Szkoleniowych MEN cz. II – „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, Warszawa 2010 r.

Wyrażam przekonanie, że analiza zebranych w zaproponowany sposób informacji przyniesie nową jakość oraz, co jest szczególnie ważne, pozwoli na identyfikację indywidualnych potrzeb ucznia, co znajdzie odzwierciedlenie w zapisach kolumny 4 w/w Arkusza. W dalszym etapie dokonane rozpoznania ułatwi ustalenie dla ucznia odpowiednich celów terapeutycznych i/lub celów oddziaływań dydaktycznych oraz zapisanie ich w kolumnie 5 przywoływanego Arkusza.

Dokonane ustalenia okażą się pomocne przy opracowywaniu **Planu Działań Wspierających**.

II. Wyniki rozpoznania uzyskane z wykorzystaniem opisywanego Arkusza mogą być dodatkowo analizowane według następującego podziału:

Grupa A – cechy korzystne dla rozwoju w zakresie warunków, przebiegu i wyników uczenia się;

Grupa B – cechy niekorzystne dla rozwoju w zakresie warunków, przebiegu i wyników uczenia się;

Grupa C – grupa potrzeb w zakresie dostosowania otoczenia, rodzaju pomocy i wsparcia przez inne osoby (np. specjalistów);

Przykładowe wyniki rozpoznania w odniesieniu do dziecka z opinią o dostosowaniu wymagań edukacyjnych oraz do dziecka zakwalifikowanego do kształcenia specjalnego z powodu niepełnosprawności intelektualnej, zawierają odpowiednio poniższe załączniki.

PRZYKŁADOWE

Wyniki rozpoznania i określenie przez Zespół specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia

Imię i nazwisko dziecka/ucznia: dziecko z opinią o dostosowaniu wymagań edukacyjnych

Oddział/klasa: I

Data dokonania rozpoznania:

Mocne strony, cechy korzystne dla rozwoju w zakresie warunków, przebiegu i wyników uczenia się	Trudności rozwojowe i edukacyjne ucznia (z uwzględnieniem warunków środowiskowych), cechy niekorzystne dla rozwoju w zakresie warunków, przebiegu i wyników uczenia się	Określenie potrzeb w zakresie dostosowania otoczenia, rodzaju pomocy i wsparcia przez inne osoby
Grupa A	Grupa B	Grupa C
– Norma intelektualna – Rozpoznaje i nazywa większość liter – Wyróżnia głoski w nagłosie – Ze słuchu zapisuje proste wyrazy – W czasie pisania stara się utrzymywać w liniaturze – Badanie pedagogiczne wykazało postęp w zakresie przyswajania wiadomości i umiejętności – Chętnie słucha czytanego tekstu literackiego – Wyciąga trafne wnioski – Po jednokrotnym usłyszeniu zapamiętuje wiele szczegółów	– Deficyty funkcji percepcyjno-motorycznych – Nieprawidłowości w wymowie – Analiza i synteza słuchowa – nadal w fazie kształtowania – W czytaniu występuje gloskowanie wyrazów oraz trudności z ich syntezą – Samodzielne pisanie nadal sprawia dużą trudność – Mylenie liter podobnych graficznie oraz liter – odpowiedników głosek zbliżonych fonetycznie – Mylenie znaków <,> – Trudności w liczeniu – Oczekiwanie pomocy	– Usadzenie dziecka blisko nauczyciela, w miejscu, w którym oddziaływałoby na nie jak najmniej bodźców rozpraszających – Stosowanie dodatkowych wskazówek i wyjaśnień – Indywidualizowanie stopnia trudności zadań – Udzielanie pomocy w odczytywaniu treści, kontrolowanie stopnia ich rozumienia – Umożliwienie odnoszenia sukcesów – Optymalizowanie poziomu samooceny – Docenianie najdrobniejszych postępów – Chwalenie na forum klasy – Stosowanie ćwiczeń relaksacyjnych

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

– Dostrzega związki przyczynowo - skutkowe zdarzeń i faktów – Dodaje i odejmuje na konkretach w zakresie 10 – Rozumie pojęcie zbiorów – Radzi sobie z rozwiązywaniem prostych zadań z treścią – Uczeń lepiej niż wcześniej koncentruje uwagę oraz jest bardziej wytrwały w pracy, stara się – Miły w kontakcie – Ma kolegów, jest lubiany – Nie sprawia trudności wychowawczych – Dość dobra motywacja do nauki – Mama dobrze współpracuje ze szkołą	– Problemy z koncentracją uwagi – Wolne tempo pracy – Męczliwość	– Przywoływanie koncentracji uwagi – Pozwalanie na pracę w dłuższym czasie – Życzliwość i akceptacja w bezpośrednim kontakcie z chłopcem – Współpraca z mamą chłopca
---	--	---

*Przy opracowywaniu w/w **Przykładowych wyników rozpoznawania i określania przez Zespół specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia** wykorzystano Model podziału wyników rozpoznania, opisywany w Materiałach Szkoleniowych MEN cz. II – „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, Warszawa 2010 r.

Przykładowe wyniki rozpoznania i określenie przez Zespół specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia

Imię i nazwisko dziecka/ucznia: dziecko z orzeczeniem do kształcenia specjalnego (niepełnosprawność intelektualna – upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim)

Oddział/klasa: I

Data dokonania rozpoznania:

Mocne strony, cechy korzystne dla rozwoju w zakresie warunków, przebiegu i wyników uczenia się	Trudności rozwojowe i edukacyjne ucznia (z uwzględnieniem warunków środowiskowych), cechy niekorzystne dla rozwoju w zakresie warunków, przebiegu i wyników uczenia się	Określenie potrzeb w zakresie dostosowania otoczenia, rodzaju pomocy i wsparcia przez inne osoby
--	---	--

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

Grupa A	Grupa B	Grupa C
– zna kolory-chętnie koloruje – wyodrębnia głoski w nagłosie i dokonuje analizy i syntezy słuchowej max 3 głosek – zna podstawowe litery alfabetu – dobiera podpisy do obrazka, układa proste zdania z rozsypanki wyrazowej – dość poprawnie odwzorowuje szlaczki literopodobne – przepisuje proste wyrazy – nazywa figury geometryczne – łączy je w zbiory – zna cyfry, liczebniki główne – dodaje i odejmuje na konkretach – chętnie podejmuje się wykonywania zadań – lubi zajęcia sportowe – dobrze układa się współpraca z mamą	– opóźniony rozwój umysłowy (upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim) – opóźniona koordynacja wzrokowo-ruchowa – nieprawidłowości artykulacyjne – słabo rozwinięta mowa zdaniowa – obniżona sprawność myślenia – niski zasób słownikowy – niski zasób ogólnych wiadomości – słabo rozwinięta umiejętność dokonywania analizy i syntezy głoskowej i sylabowej – trudności z koncentracją uwagi – trudności z odtwarzaniem kształtu liter – trudności z pisanem zdań (przepisywanie) – słaba sprawność ruchowa – trudności w pracy samodzielnej	– rozwijanie motywacji do nauki – dbanie o optymalną pozycję dziecka w klasie – zapewnianie pomocy w zapoznawaniu się z tekstami, sprawdzanie stopnia rozumienia treści – kontrolowanie pracy dziecka – powtarzanie poleceń, stosowanie dodatkowych wyjaśnień – stosowanie w pracy z dzieckiem materiału konkretno-obrazowego – ukierunkowywanie mamy w zakresie pomocy dziecku w domu – stały kontakt i współpraca z mamą

*Przy opracowywaniu w/w *Przykładowych wyników rozpoznawania i określania przez Zespół specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia* wykorzystano Model podziału wyników rozpoznania, opisywany w Materiałach Szkoleniowych MEN cz. II – „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, Warszawa 2010 r.

Dla ułatwienia pracy nauczycieli dodatkowo zamieszczam, do wykorzystania niewypełniony wzór karty.

Wyniki rozpoznania i określenie przez Zespół specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia

Imię i nazwisko dziecka/ucznia:

Oddział/klasa:

Data dokonania rozpoznania:

Mocne strony, cechy korzystne dla rozwoju w zakresie warunków, przebiegu i wyników uczenia się	Trudności rozwojowe i edukacyjne ucznia (z uwzględnieniem warunków środowiskowych), cechy niekorzystne dla rozwoju w zakresie warunków, przebiegu i wyników uczenia się	Określenie potrzeb w zakresie dostosowania otoczenia, rodzaju pomocy i wsparcia przez inne osoby
Grupa A	Grupa B	Grupa C

--	--	--

* przy opracowywaniu niniejszego wzoru druku wykorzystano Model podziału wyników rozpoznania, opisywany w Materiałach Szkoleniowych MEN cz. II – „**Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**”, Warszawa 2010 r.

- III. Jednym z elementów składowych **Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego** jest określenie warunków zapobiegania wtórnym skutkom niepełnosprawności.
- Załączone opracowanie, wraz z przykładowymi wtórnymi skutkami niepełnosprawności (w podziale na ich rodzaje) może okazać się pomocne przy ustaleniu warunków zapobiegania tymże skutkom.

Przykładowe wtórne skutki niepełnosprawności, metody pracy z uczniami oraz warunki zapobiegania wtórnym skutkom niepełnosprawności

Rodzaj niepełnosprawności	Przykładowe wtórne skutki niepełnosprawności	Przykładowe metody pracy z dzieckiem / z uczniem	Przykładowe warunki zapobiegania wtórnym skutkom niepełnosprawności
Niepełnosprawność intelektualna - upośledzenie umysłowe lekkiego stopnia	– bierność – lękliwość – brak dystansu – lepkość uczuciowa – natrętne zachowania – agresja – izolacja (w klasie, później w społeczeństwie) – kłamstwa – zaniżona samoocena – obniżony krytycyzm – uleganie negatywnym wpływom, sugestiom ze strony innych osób – nieumiejętność radzenia sobie w sytuacjach nowych wymagających odejścia od schematycznego działania – nieumiejętność funkcjonowania w sytuacjach społecznych – trudności z koncentracją uwagi – utrudnione przypominanie – trudności z nawiązywaniem i podtrzymywaniem kontaktu – nieadekwatne do bodźca reakcje emocjonalne	– praktycznego działania (konstruowanie, manipulowanie, naśladowanie) – obserwacji (zmian) – odgrywania ról – zabawy teatralne – drama, inscenizacja – pokaz (okazów naturalnych, modeli, ilustracji) – opis i pogadanka(związane z konkretem) – wpływu osobistego – Kinezylogia Edukacyjna – Metoda P. Dennisona – Metoda Ośrodków Pracy – Metoda Dobrego Startu	– korygowanie , usprawnianie i kompensowanie zaburzonych funkcji. – rozwijanie umiejętności poznawczych, potrzebnych do należytej orientacji w otoczeniu. – na miarę możliwości dziecka rozwijanie umiejętności czytania, pisanie, liczenia. – kształtowanie wrażliwości przyrodniczej, literackiej, plastycznej i muzycznej. – rozwijanie nawyku dbania o sprawność fizyczną, zdrowie i higienę. – rozwijanie umiejętności w zakresie samoobsługi. – stopniowanie trudności i indywidualizacja w procesie kształcenia. – kształtowanie równowagi emocjonalnej i pozytywnej motywacji do pracy. – rozwijanie zainteresowań, predyspozycji oraz naturalnej aktywności. – wdrażanie do zdobycia niezależności i zaradności życiowej. – docenianie za postępy dydaktyczne i pozytywne zachowania – wdrożenie do uczestniczenia w różnych formach życia społecznego na równi z innymi – wdrażanie do opanowywania znajomości ogólnie przyjętych norm oraz kształtowanie umiejętności ich przestrzegania – kształtowanie umiejętności proszenia o pomoc

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

	– trudności edukacyjne		- w różnych sytuacjach – integrowanie ze środowiskiem – pozytywne ocenianie dziecka – przeniesienie punktu ciężkości z funkcji dydaktycznej na funkcje rewalidacyjną i wychowawczą
Niepełnosprawność intelektualna - upośledzenie umysłowe umiarkowanego i znacznego stopnia	– słaba orientacja w najbliższym otoczeniu, w domu, szkole – brak samodzielności, całkowita zależność od opieki, pomocy innych, również w wykonywaniu prostych zadań życia codziennego (np. sygnalizowaniu i zaspokajaniu swoich potrzeb, nawyków związanych z higieną osobistą itp.) – brak krytycyzmu wobec siebie i innych – trudności w dbaniu o swoje bezpieczeństwo, ryzyko wykorzystania, zmanipulowania – nieumiejętność odróżniania dobra od zła – zagrożenie uzależnieniami – słaba ekspresja emocjonalna, trudności bądź nieadekwatność w wyrażaniu emocji – agresja i autoagresja – ryzyko wykluczenia społecznego – trudności edukacyjne	– Metody alternatywnej komunikacji: język obrazków i piktogramów – Metody samodzielnych doświadczeń – Metody zadań stawianych do wykonania – Metody ćwiczeń utrwalających – Stymulacja polisensoryczna czyli poznawanie poprzez patrzenie, słuchanie, dotykanie – Metody przyjaznego zakątki czyli strzeżonego tajemnicą terytorium – Metody ośrodków zainteresowań	– jak najwcześniejsze podjęcie oddziaływań rewalidacyjnych – nawiązanie współpracy z rodziną – dostosowanie oddziaływań rewalidacyjnych (stymulujących, usprawniających, korekcyjnych, kompensacyjnych) do indywidualnych możliwości, właściwości dziecka – integrowanie ze środowiskiem – nawiązanie możliwie bliskiego kontaktu emocjonalnego z dzieckiem, modelowanie zachowań – zaspokajanie potrzeby wielozmysłowego poznawania materiału programowego, treści nauczania, stopniowanie trudności i wiązanie zdobytych wiadomości z praktyką – przy wyborze metod, form i środków dydaktycznych uwzględnianie charakterystycznego dla danej osoby tempa rozwoju – stwarzanie sytuacji sprzyjających poznawaniu bliskiego otoczenia, w którym przebywa uczeń, w tym instytucji, urzędów, placówek kulturalnych, sklepów, punktów usługowych i innych, z których będzie korzystał w przyszłości – stwarzanie możliwości arteterapii i innych form ekspresji – wzmacnianie pozytywne nawet najmniejszych postępów – ochranianie przed złym wpływem i przed

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

			- manipulowaniem przez innych – stwarzanie możliwości praktycznego działania
Niepełnosprawność intelektualna wynikająca z <u>autyzmu</u>	– przeżywanie stresu, chronicznego niepokoju, lęku (dziecko nie wie, czego się od niego oczekuje, skąd nadejdzie porażka) – nastawione na jednostajność i rytualne zachowania – rozkojarzenie (dziecku trudno jest się skupić, na czymś czego nie rozumie) – izolowanie się od innych i izolowanie przez innych – trudności w wyrażaniu potrzeb, emocji – odrzucenie przez rówieśników – trudności w nauce wynikające z problemów językowych – agresja, autoagresja – trudności edukacyjne	– Metoda Glenna Domana – Metoda Dobrego Startu-zmodyfikowana. – Metoda Ośrodków Pracy – Metoda 18 struktur wyrazowych – Metody aktywizujące, problemowe – Metoda Kinezylogii edukacyjnej Dennisona – Stymulacja polisensoryczna – Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne – Piktogramy – Relaksacja – Biblioterpia-elementy – Metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia, metody ekspresji nastawione na emocje i przeżywanie, metody graficznego zapisu – Metoda praktycznego działania	– w oddziaływaniach dydaktycznych stosowanie zasad pracy z dzieckiem autystycznym – dbanie o optymalną pozycję w klasie, – zachęcanie do nawiązywania kontaktów z rówieśnikami – utrzymywanie systematycznych kontaktów z rodzicami dziecka – przygotowywanie dziecka do wszelkich zmian w otoczeniu i rozkładzie dnia – wydłużanie lub ustalanie określonego czasu pracy – ustalenie systemu nagradzania i konsekwentnie jego wdrażanie i przestrzeganie – stosowanie prostych, jasnych komunikatów bezpośrednio do ucznia – polisensoryczne oddziaływania: mówienie, pokazywanie, demonstrowanie, – stosowanie aktywizujących metod pracy czyli uczenie przez działanie i doświadczanie, – systematyczne przywoływanie uwagi i kontaktu wzrokowego
<u>Niepełnosprawność ruchowa, w tym mózgowe porażenie dziecięce</u>	– trudności edukacyjne – zmniejszona odporność na sytuacje trudne oraz frustracja podstawowych potrzeb psychicznych i poznawczych	– Rehabilitacja / ćwiczenia usprawniające – Metody plastyczne – Metody aktywizujące – Metody polisensoryczne – Pokaz i demonstracja	– kształtowanie umiejętności porozumiewania się z otoczeniem – kształtowanie i rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych. – kształtowanie umiejętności samoobsługi. – kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych.

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

	– ograniczony kontakt z rówieśnikami – izolacja społeczna – zespoły nerwicowe – pobudliwość nerwowa – postawy roszczeniowe – niski poziom samodzielności – trudności w komunikowaniu się z innymi – zachowania agresywne, złośliwość wobec innych – niska samoocena – obniżona wiara we własne możliwości – zaburzenia koncentracji uwagi		– umożliwianie poznawania najbliższego środowiska społeczno- kulturowego. – wdrażanie do kulturalnego, społecznie akceptowanego sposobu bycia. – wyposażenie ucznia w umiejętności pozwalające mu na samodzielne korzystanie z urządzeń socjalnych i technicznych powszechnego użytku zgodnie z ich przeznaczeniem – stymulowanie i rozwijanie sprawności fizycznej ucznia poprzez organizowanie zabaw i gier ruchowych oraz ćwiczeń gimnastycznych o charakterze korekcyjnym. – rozwijanie indywidualnych zdolności, cech charakteru i zainteresowań ucznia. – przygotowanie ucznia do aktywnego sposobu spędzania czasu wolnego – integrowanie z grupą i ze środowiskiem – budowanie wiary w siebie – umożliwianie odnoszenia sukcesów na miarę możliwości – stwarzanie możliwości ekspresji emocjonalnej i wyrażania emocji i potrzeb – rozwijanie świadomości własnego ciała – stwarzanie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb psychicznych – wdrażanie do radzenia sobie w sytuacjach trudnych – stosowanie ćwiczeń relaksacyjnych
Niepełnosprawność związana z <u>dysfunkcją wzroku</u>	– zaniżone poczucie własnej wartości – izolacja – nieśmiałość – lękliwość	– Pogadanka – Pokaz (demonstracja dotykowa) – Werbalny opis przedmiotów i zjawisk – Metody polisensoryczne	– stosowanie wzmocnień pozytywnych, również na forum klasy – integrowanie z grupą, angażowanie w życie klasy – budowanie pozytywnych relacji z innymi – podkreślanie mocnych stron

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

	– poczucie bezsilności – tendencja do rezygnacji – egoizm – egocentryzm – depresja – nieumiejętność radzenia sobie w trudnych sytuacjach – brak samodzielności – trudności w podejmowaniu decyzji – trudności w nawiązywaniu i podtrzymywaniu relacji interpersonalnych – trudności edukacyjne	(aktywizacja zmysłu słuchu, węchu, dotyku czy smaku) – Dodatkowe słowne wyjaśnianie – Opis – Praca z książką – Instruktaż – Rysunek jako metoda kształcenia wyobraźni i orientacji	– usamodzielnianie w sytuacjach społecznych – rozwijanie umiejętności konstruktywnego radzenia sobie w sytuacjach trudnych – w ocenie ucznia należy brać pod uwagę przede wszystkim jego aktywność, wkład pracy, zainteresowanie przedmiotem, systematyczność i pilność – nagradzanie przejawów samodzielności – zachęcanie do wysiłku umysłowego – umożliwianie odnoszenia sukcesów – kształtować w dziecku poczucie, że jest pełnowartościowym członkiem danej grupy, społeczności, klasy. – życzliwość i akceptacja w bezpośrednim kontakcie z uczniem – stosowanie metod pracy dostosowanych do potrzeb ucznia
Niepełnosprawność związana z <u>dysfunkcją słuchu</u>	– niska samoocena, brak pewności siebie – wycofanie z kontaktów z rówieśnikami – trudności w przynależeniu do grupy rówieśniczej m.in. ze względu na problem z rozumieniem reguł obowiązujących w grupie/reguł komunikacyjnych – wagary – poszukiwanie zastępczych form samorealizacji – agresja – lęk przed nowymi osobami,	– W procesie nauczania dzieci niesłyszących wykorzystuje się trzy grupy metod: – Ogólne metody nauczania, stosowane we wszystkich typach szkół, – Metody specjalne, stosowane w zależności od przedmiotu i treści nauczania. – Metody specyficzne, jak metody rozwijania sprawności językowej, odczytywanie wypowiedzi z ust – Metody nauczania stosowane w kształceniu dzieci z wadą słuchu różnią się od metod stosowanych w szkołach masowych tym, że ich	– poznanie ucznia (m.in. jego możliwości, umiejętności, potrzeb) – zapoznanie grona pedagogicznego ze specyfiką funkcjonowania ucznia – budowanie pozytywnych relacji – dostosowanie sposobu komunikacji do możliwości psychofizycznych ucznia – wspieranie w nawiązywaniu nowych kontaktów – dostosowanie metod pracy do potrzeb ucznia – usamodzielnianie m.in. w wyrażaniu potrzeb, w relacjach z innymi, a jednocześnie gotowość do pomocy uczniowi – rozwijanie zainteresowań – integrowanie z grupą – angażowanie do prac na terenie klasy, szkoły,

Zanim powstaną Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia, Plan Działań Wspierających czy Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – materiały pomocnicze dla nauczycieli •

	sytuacjami, miejscami – zmniejszona samodzielność, zaradność – obniżona motywacja – trudności edukacyjne	stosowanie to równocześnie nauczanie i rewalidowanie. W kształceniu dzieci niesłyszących najczęściej stosowane są: – Metody oparte na słowie – Metody oparte na obserwacji – Metody oparte na działaniu praktycznym: zajęcia praktyczne – Metody aktywizujące – Metody programowane – Metody podające – Metody poszukujące – Metody aktywizujące – Metoda utrwalania i sprawdzania wyników nauczania, kierowania samodzielną pracą ucznia – Metoda audytywno-werbalna – Metoda wzrokowo-słuchowo-dotykowa – Metoda komunikacji totalnej – Symultaniczno-sekwencyjna – Elementy Metody Dobrego Startu – Elementy Integracji Sensorycznej	w tym we współpracy z innymi (np. rówieśnikami) – stosowanie pozytywnych wzmocnień – stwarzanie możliwości i warunków dostępu do miejsc, ludzi, przedmiotów, (także nowych dla ucznia) w celu nabywania nowych doświadczeń – budowanie wiary w siebie – stwarzanie okazji do osiągnięcia sukcesów – obiektywizm w ocenie, uwzględnianie możliwości i ograniczeń (nie faworyzowanie) – unikanie krytyki przy klasie – wskazywanie dziecku mocnych stron i ich rozwijanie – okazywanie życzliwości i szacunku – modelowanie pozytywnych zachowań – współpraca z rodzicami – uczenie konstruktywnego odreagowywania negatywnych emocji – rozwijanie motywacji do nauki i do innych form aktywności – rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych
--	---	--	---

* Wzór zestawienia *Przykładowych wtórnych skutków niepełnosprawności, przykładowych metod pracy z uczniem niepełnosprawnym oraz przykładowych warunków zapobiegania wtórnym skutkom niepełnosprawności* opracowano na podstawie Materiałów Szkoleniowych MEN cz. II – „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, Warszawa 2010 r. oraz na podstawie dostępnej literatury oraz własnych przemyśleń i doświadczeń pracowników

Mam świadomość, że zaprezentowane powyżej materiały pomocnicze nie stanowią jedyne i niezastąpione wzorca. Mogą jednak stanowić inspirację do dalszych poszukiwań i do wypracowywania najlepszych treści.

Jeżeli uznane zostaną jako przydatne, największą ich wartością będzie to, że pośrednio przyczynią się one do sukcesów uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Małgorzata Charuba
Lider Zmian
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
w Poddębicach

- * wzory graficzne druków opracowane zostały przez Małgorzatę Charubę – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Poddębicach, na podstawie materiałów szkoleniowych MEN cz. II – **„Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”**;
- * zawartość merytoryczną Arkuszy pomocniczych opracowały – Małgorzata Charuba, Dominika Kuźniak, Dorota Malczyk, Bożena Michalska, Iwona Ostrowska, Milena Spychalska – Czech, Katarzyna Stempień, Agata Traczyk – pracownicy pedagogiczni Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Poddębicach

